

KOULUKOHTAINEN TOIMINNALLINEN TASA-ARVOSUUNNITELMA JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA

KOULU: **Gesterbyn koulu**

Laadittu: 16.6.2023

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5§ (19.1.2023/101) 5a § (30.12.2014/1329)

Toimenpiteet tasa-arvon toteuttaminen koulutuksessa, opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa

Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista.

Varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla on samat mahdollisuudet varhaiskasvatukseen ja että varhaiskasvatus tukee tämän lain tarkoituksen toteutumista.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;
 - 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;
 - 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.
- Erytystä huomiota tulee kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla.

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325 6 §

Koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteuttamisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.

Kirkkonummen opetussuunnitelma: 1.2.Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Laaditaan oppilaitoskohtainen tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Yhdenvertaisuussuunnitelma tehdään yhdessä tasa-arvosuunnitelman kanssa.

Vuosittaisen tarkastelun lisäksi suunnitelma voidaan laatia enintään

kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Kirkkonummella oppilaitoskohtainen tasa-arvosuunnitelma liitetään

lukuvuosisuunnitelman yhteyteen, ja se tulee päivittää vähintään kolmen vuoden välein yhdessä

oppilaiden kanssa. Edellä mainitut paikalliset suunnitelmat ovat luettavissa kunnan kotisivuilta.

Kuvataan sisältö ja prosessi koulukohtaisesti kunkin koulun omista lähtökohdista

Alla oleva on tarkoitettu esimerkiksi ohjaamaan, miten aihetta lähestytään.

1. Tasa-arvosuunnittelussa luodaan yhteinen käsitys siitä

- millainen on tasa-arvoinen koulu
- mitkä asiat koulussa voivat estää sukupuolten tasa-arvon toteutumista
- mitkä asiat edistävät sukupuolten tasa-arvoa koulussa
- millä edellytyksillä ja toimintatavoilla oppilailta on sukupuolesta riippumatta yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa koulun toimintaan
- miten puututaan häirintään ja ennaltaehkäistään sitä, *suunnitelma kiusaamisen, väkivallan ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi*

2. Tasa-arvolaisissa säädetään myös tasa-arvosuunnittelun painopisteistä. Tasa-arvotyössä tulee kiinnittää erityistä huomiota

- oppilasvalintoihin
 - opetuksen järjestämiseen
 - oppimiseroihin
 - opintosuoritusten arviointiin
 - sukupuoleen perustuvan ja seksuaalisen häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.
- Käytännössä oppilasvalintojen tasa-arvoisuus tulee pohdittavaksi kouluissa, joihin on erityinen valintamenettely. Näitä ovat esimerkiksi kieli-, musiikki- sekä liikuntapainotteiset koulut ja luokat.

3. Tasa-arvosuunnittelu on jatkuva prosessi, joka tehdään koko koulun yhteistyönä.

Tasa-arvosuunnittelussa on seuraavat vaiheet

- tasa-arvotilanteen selvittäminen
- toimenpiteiden valinta
- kirjaaminen tai muu dokumentointi
- hyväksyminen
- tiedottaminen
- toimeenpano
- arviointi ja seuranta.

4. Yhdenvertaisuussuunnitelma on oppilaitoskohtainen ja siinä tulee huomioida oppilaitoksen yksilölliset tarpeet ja olosuhteet. Suunnitelman sisältö ja laajuus määräytyvät koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen tekemän yhdenvertaisuuden toteutumisen arvioinnin perusteella.

Luontevaa on sisällyttää suunnitelmaan myös tehty arvio yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Edistämistoimien tehokkuuden näkökulmasta suunnitelmaan tulisi niin ikään sisällyttää kuvaus mahdollisista aikaisemmin toteutetuista edistämistoimenpiteistä ja niiden vaikutuksista.

Oppilaitoksen yhdenvertaisuussuunnitelmassa voi olla aiheellista käsitellä esimerkiksi opetuksessa käytettävien materiaalien asianmukaisuutta moniarvoisessa yhteiskunnassa, syrjinnän vaarassa olevien ryhmien tarpeiden huomioonottamista opetuksen järjestämisessä, kiusaamiseen ja häirintään puuttumista sekä mahdollisten syrjivien tapojen, asenteiden ja käytäntöjen tunnistamista ja poistamista.

Gesterbyn koulun koulukohtainen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Yleistä

Perusopetuksella on tärkeä tehtävä sukupuolten tasa-arvon edistämässä ja sukupuolitietoisuuden lisäämisessä. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa sitoudutaan sukupuolten tasa-arvon

edistämiseen monin tavoin. Tasa-arvolain täydennys toi kouluille koulukohtaisen tasa-arvosuunnitelman laadintavelvoitteen. Yhdenvertaisuuslaki edellyttää kouluja arvioimaan yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan. Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki ovat toisiaan täydentäviä lakeja. Molempia yhdistää syrjinnän kieltö. Tasa-arvolaissa syrjintäperusteena on sukupuoli. Yhdenvertaisuuslaki kattaa muut syrjinnän perusteet. Koulukohtaisessa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa on tärkeää, että työ perustuu koulun omiin tarpeisiin.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman prosessi 2022 alkaen

1)Tasa-arvotilanteen selvittäminen

- kysely monistetaan opettajille
- opettajia ohjeistetaan YT 29.10
- käsitellään luokissa vk 48 aikana
- opettaja kerää luokissa esille tulleet huomiot ja tuo koonnin rehtorin lokeroon, dl 7.12

2)Toimenpiteiden valinta

- yhteisesti päätetään YT 13.12 toimenpiteistä, aikataulusta ja vastuutuksista

3)Kirjaaminen ja dokumentointi

- päivitetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan

4)Hyväksyminen

- liitetään osaksi lukuvuosisuunnitelmaa

5)Tiedottaminen

- rehtori tiedottaa henkilöstölle, oppilaille ja huoltajille
- voi kommentoida

6) Arviointi ja seuranta

- arviointi tasa-arvosuunnitelman päivityksen yhteydessä

Tasa-arvotilanteen selvittäminen

Koulun tasa-arvotilanteen selvittämisessä tärkeintä on saada esiin oppilaiden näkemyksiä ja kokemuksia siitä, miten tasa-arvo toteutuu omassa koulussa. Hyviä menetelmiä ovat mm. keskustelut, kyselyt ja kirjoitelmat. On myös parempi keskittyä muutamaan asiaan ja muutaman epäkohdan poistamiseen kuin yrittää ratkaista liian monta ongelmaa samanaikaisesti.

Gesterbyn koulussa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmatyön pohjana päätettiin käyttää koulun oppilaille suunnattua kyselyä, jota muokkasimme oppilaiden ikätaso huomioiden sopivammaksi sekä keskustelua. Kysely suoritettiin jokaisessa luokassa vk 48-49 aikana. Opettajat keräsivät huomiot ja tekivät koonnin. Kysely tehtiin oppilaan ikäkausi huomioon ottaen sekä keskustellen että oppilas itse lomakkeeseen kirjallisesti vastaten.

Ensimmäisen luokan oppilaat kokivat koulun turvalliseksi paikaksi ja, että he pystyvät kertomaan mielipiteensä. Osa oli kuitenkin sitä mieltä, että ei aina saa kertoa asiaansa, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että esim. viidennen puheenvuoron, kaikenlaisista asioista kertomisen jälkeen, pitää antaa vuoro myös toisille tasa-arvon nimissä. Sitä ekaluokkalaisten on vielä vaikea käsittää. Muutaman mielestä ei ollut kiva tulla kouluun, he olisivat jääneet mieluummin kotiin pelaamaan pelejä ja leikkimään, lisäksi aamuisin on väsy, ettei aina jaksaisi lähteä kouluun. Suurimman osan mielestä kouluun on kiva tulla, ja oppia asioita sekä olla kavereiden kanssa.

Suurimman osan mielestä tyttöjä ja poikia kohdellaan tasavertaisesti, muutama oli eri mieltä. Syy siihen on se, että toistaiseksi pojat rikkovat koulun sääntöjä useammin, mikä vaatii käsittelyä. Koska tyttöjen kohdalla sääntöjen rikkomista ei tapahdu vastaavassa laajuudessa, koettiin seuraukset eriarvoiseksi kohteluksi.

Toisen luokan oppilaiden kanssa keskusteltiin, onko olemassa tyttöjen leikkejä ja poikien leikkejä. Oppilaat olivat sitä mieltä, että kaikki saavat leikkiä sitä, mitä haluavat ja kenen kanssa haluavat. Oppilaat kokevat, että heitä kohdellaan tasa-arvoisesti sukupuolesta riippumatta. Oppiaineissa esim. käsitöissä kaikki ovat olleet tasaisesti innostuneita. Osa oppilaista on kuullut jonkun muun käyttävän kirasanoja tai härskiä ilmaisua. Monet ovat kokeneet epäasiallisia viestejä tai puheluja, jotka on koettu ahdistaviksi. Suurin osa oppilaista tulee mielellään kouluun ja kokee olonsa turvallisesti koulussa. Koulussa heidän mielestään saa olla oma itsensä riippumatta sukupuolesta. Oppilaat uskaltavat kääntyä opettajan puoleen, mikäli on huolia koulussa.

Aamurutiinit ovat tärkeitä turvallisuuden ja viihtyvyyden kannalta: rauhallinen jonottaminen ulkona, hiljainen toiminta naulakolla ja käsienpesussa, tervehtiminen ja ystävällinen puhe, rauhallinen aloitus luokassa esim. aamupiirissä.

Kolmannen ja neljännen luokkien oppilaat olivat vähän hämmentyneitä kyselystä. Sukupuolten tasa-arvoiseen kohteluun liittyvät asiat vaikuttivat olevan mallillaan, aikuisten suhtautuminen ei ole sukupuolisidonnaista, ja lapset voivat olla kavereita sekä tyttöjen että poikien kanssa. Jokaisella on lupa olla oma itsensä. Lähes kaikki tulevat mielellään kouluun. Muunsukupuolisuuden käsite oli vieras, hämmäntävä tai aiheutti naureskelua. Oppilaat kokivat koulun turvallisiksi ja tasa-arvoiseksi. Jokaisella on lupa olla oma itsensä. Oppilaat tiedostavat, että eri ammateissa sukupuolten edustus jakautuu epätasaisesti. He olivat kuitenkin keskustelussa sitä mieltä, että sukupuoli ei ole rajoitus mihinkään ammattiin. Osa oppikirjoista on vielä kuvituksen suhteen perinteistä, mutta digimateriaalien videoissa on huomioitu hyvin mm. monikulttuuriset oppilaat. Neljäsluokkalaisten tyttöjen kyselyssä käy ilmi, että useampi on kohdannut ikävää huomauttelua tai nimittelyä tai tavannut sosiaalisessa mediassa ahdistavia asioita.

Koulun toimintakulttuurissa pyritään siihen, että säännöt ovat samat kaikille ja lapsia kohdellaan yksilöinä, ryhmän jäseninä. Emme näe suuria muutostarpeita. Lasten kielenkäyttöä tulee tarkasti seurata ja puuttua siihen herkästi.

Viidesluokkalaisista lähes kaikki tunsivat olonsa turvallisiksi koulussa ja tulivat mielellään kouluun. Opettajat kohtelevat ja kannustavat oppilaita samalla tavalla sukupuolesta riippumatta. Oppilaiden mukaan jokainen saa olla oma itsensä ja ilmentää sukupuoltaan vapaasti. Enemmistön mukaan opetusmateriaalit ja -kirjat rikkovat sukupuolirooleja. Noin puolet kokevat, ettei oppimateriaali tuo esille sukupuolivähemmistöjä tai sateenkaariperheitä. Hyvin pieni osa on kuullut härskejä tai kaksimielisiä kommentteja tai vartaloon tai seksuaalisuuteen liittyviä nimittelyjä. Enemmistö oppilaista uskaltaa kääntyä opettajan puoleen, mikäli on huolia koulussa. Koetaan, että somessa on kuvia ja julkaisuja, jotka koetaan loukkaavaksi ja ahdistavaksi.

Kuudesluokkalaisista lähes kaikki tulevat mielellään kouluun. Osa oppilaista kokee, että tyttöjä ja poikia kohdellaan eri tavalla ja heille asetetaan erilaisia vaatimuksia sen mukaan mitä sukupuolta edustavat. Jotkut oppilaista kuitenkin kokevat, että jotkut opettajista suosivat tyttöjä tai eivät ole yhtä ankaria heille tilanteissa, joissa käyttäytymiseen puututaan ja Wilma-merkintöjä ei tule yhtä herkästi. Muutama oppilas mainitsi toisaalta myös sen, että tyttöihin kohdistuu enemmän odotuksia - pitää olla rauhallinen, käyttäytyä tietyllä tavalla ja saada hyviä numeroita. Suurin osa kokee koulun turvallisena paikkana. Oppilaat tuntevat, että opettajan puoleen voi kääntyä, jos on huolia koulussa. Pieni osa on kuullut härskejä tai kaksimielisiä kommentteja tai vartaloon tai seksuaalisuuteen liittyviä nimittelyjä.

Yläkoulussa viimeisen luokan oppilaat kokivat, että kaikilla on samanlaiset mahdollisuudet menestyä opinnoissaan. He kokivat, että heitä kannustetaan tutustumaan perinteisten sukupuoliroolien ulkopuolisiin ammatteihin. Oppikirjojen kuvastoa pidettiin melko perinteisenä. Moni koki kuulleensa asiatonta kommentointia koulussa, esim. lihavaksi haukkumista. Osa koki, että opettajat kohtelevat eri sukupuolia eriarvoisesti. Oppilaat tulevat kuitenkin mielellään kouluun.

Minkälainen on tasa-arvoinen koulu oppilaiden mielestä?

Yhdenvertaisessa ja tasa-arvoisessa koulussa ei kiusata eikä syrjitä, kohdellaan kaikkia hyvin. Jokainen saa olla oma itsensä turvallisesti ja ilmaista itseään vapaasti. Ei taputeta, jos jollekin sattuu vahinko. Kaikki otetaan mukaan ja pojat ja tytöt otetaan yhtä hyvin huomioon. Tytöt ja pojat ovat samoissa ryhmissä. Tasa-arvoisessa koulussa tytöt ja pojat voivat leikkiä yhdessä. Kaikilla on samat säännöt. Kaikki saavat keskittyä omaan oppimiseen. Kaikkia arvostetaan sellaisina kuin he ovat. Epätasa-arvoista kohtelua aiheuttavat vaatteet, ulkonäkö ja raha.

Toimenpiteiden valinta ja muut toimet

Kyselyjen perusteella oppilaat kokevat olonsa koulussa turvallisiksi ja että heillä on aikuisia, joille voi kertoa huolista. Jotkut oppilaat nostivat esille loukkaavan ja härskin puheen. Aikuisten näkemyksen mukaan oppilaiden keskuudessa ilmenee epäasiallista puhetta, johon tulee puuttua välittömästi ja korostetusti. Henkilökunta sopii, miten epäasialliseen kielenkäyttöön tehokkaasti puututaan ja siitä pidetään kiinni. Järjestetään oppitunneilla aikaa tunnekasvatukseen ja vuorovaikutustaitoihin. Välitunneilla keskustellaan oppilaiden kanssa, mikä ennaltaehkäisee epäasiallista käytöstä. Vastuussa ovat kaikki koulumme aikuiset.

Koulun koko henkilökunta on sitoutunut yhteisesti sovittuihin toimintaperiaatteisiin.

”Myönteinen vuorovaikutus on tärkeä oppimista ja hyvinvointia edistävä tekijä. Tähän kiinnitetään kouluissa erityistä huomiota. Jokaisella kouluyhteisön jäsenellä on oikeus myönteiseen ja kunnioittavaan kohtaamiseen koulupäivän aikana.” (Kirkkonummen kunnan OPS 2016)

Viestintä ja toiminta aikuisten kesken ja aikuisten ja lasten välillä tulee olla arvostavaa ja asiallista. Lapsille annetaan hyvän käytöksen malli ja puututaan epäasialliseen käytökseen. Jokaisen saa toteuttaa vahvuuksiaan ja tuntea olevansa tärkeä. Kannustetaan, keuhataan, kuunnellaan ja tuetaan.

Luokassa oppilaita ryhmitellään pedagogisin perustein ja muodostetaan erilaisia ja vaihtelevia pareja ja ryhmiä. Huomioidaan istumapaikat. Rikotaan rooleja ryhmässä ja vastuutetaan kaikkia oppilaita vuorollaan. Oppilaille annetaan vapautta ja vastuuta ja lisätään näin molemminpuolista luottamusta.

Rohkaistaan oppilaita kertomaan huolista kaikille koulun aikuisille. Opettajat tarkkailevat omaa toimintaansa: miten esittävät asiansa, millaista puhetapaa käyttävät ja osoittavat aitoa kiinnostusta oppilaita kohtaan.

Luodaan turvallisuutta lisäävät rutiinit, jotka luovat pohjaa kaikelle toiminnalle. Toimiva vuorovaikutus on tärkeää aikuisten ja lasten välillä. Lapsi kokee, että aikuisella on aikaa keskustella heidän kanssaan. Kiinnitetään huomiota lasten vahvuuksiin kuten ennenkin.

Mediakasvatustyössä otetaan huomioon tasa-arvoon liittyvät näkökulmat. Voidaan käyttää ulkopuolisia luennoitsijoita tai asiantuntijoita sekä järjestää teemapäiviä.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma kirjataan henkilökunnan OneDriveen ja rehtoreiden Teamsiin lukuvuosisuunnitelman 2022-2023 liitteeksi. Toimenpiteet on kirjattu YS-kokouksessa 13.12. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman arviointi toteutetaan päivityksen yhteydessä kolmen vuoden päästä kunnan opetussuunnitelmassa määritetyllä tavalla.

Opetusjärjestelyt Gesterbyn koulussa

Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetusryhmiä jaetaan joustavasti tarpeen mukaan huomioiden opetuksen tavoitteet ja turvallisuus. Yleensä liikuntatuntisin tytöt ja pojat ovat samassa ryhmässä.

Käsityö on kaikille yhteinen oppiaine vuosiluokilla 1-7.

Tukea tarvitsevat oppilaat saavat heidän tarvitsemaansa opetusta ja ohjausta kolmessa pienryhmässä. Tällä tavalla pidetään huolta siitä, että oppilaiden oppiminen vahvistuu ja heidän osallisuutensa koulun toimintaan turvataan. Pienryhmän sekä valmistavan opetuksen oppilaita integroidaan yleisopetuksen ryhmiin aina, kun se on oppilaan ja opetusryhmän kannalta mahdollista.

Opetusteknologia on mahdollistanut oppimisen myös sellaisille oppilaille, joille ilman apulaitteita oppiminen olisi hankalaa, esim. lukulaite, mikrofoni ja kuulokkeet. Koulurakennukseen on tehty ja tehdään oppilaiden tarpeiden mukaisia rakennusmuutostöitä, jotta kaikilla oppilailla olisi yhtäläiset mahdollisuudet opiskeluun ja toimintaan kouluympäristössämme.

Koulussamme toimivat digiagentit, jotka toimivat apuna tvt-opetuksessa. Digtutorit lisäävät opetusryhmien välistä tasa-arvoa.

Olemme saaneet opetus- ja kulttuuriministeriöltä tasa-arvoeritysavustusta resurssiopettajan palkkaamiseen sekä valtionosuutta S2-opetusta varten, jotta maahanmuuttajilla suomen kielen oppiminen vahvistuisi. Perusopetusta täydentävää oman äidinkielen opetusta annetaan 2 vvt. Maahanmuuttajien valmistava opetus on huomioitu menoeränä ja ukrainalaisten kohdalla projektikoodina.

Koulussamme toimii ruotsin kielen kielikylpyluokat 1.-9. sekä kielikylpyesikoulu. Sinne valinta tapahtuu vanhempien jo varhaiskasvatuksessa tehdyn päätöksen mukaan. Pääsykokeita ei ole. Lapsi voi vielä tulla kielikylpyesiopetukseen, vaikka ei olisi ollut varhaiskasvatuksessa kielikylpyryhmässä. Luonnollinen jatkumo yläkouluun on kaikilla turvattu.

Koulussamme arvostetaan hyvää ja kunnioittavaa ilmapiiriä koskien koko koulun väkeä. Koulutuksilla vahvistamme edelleenkin koulussamme vallitsevaa hyvää ilmapiiriä koko Gesterbyn koulun väen osalta ja yhdenvertaista ja tasa-arvoista kohtelua. Koulussamme on aktiivisessa käytössä vertaissovittelumenetelmä VERSO ja RESTO. Opettajia kannustetaan kouluttautumiseen heidän työtehtävien vaatimien tarpeiden pohjalta. Yhteisopettajuus vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja helpottaa oppilaan yksilöllistä kohtelua.

Kiusaamisen ehkäisemisen toimintamalli

Koulumme tavoitteena on kasvattaa toisia ihmisiä kunnioittavia, ystävällisiä ja huomaavaisia oppilaita.

Tavoitteen mukaisesti koulumme ilmapiiri on kiusaamista vastustava. Lukuvuoden alussa käytetään aikaa ryhmäytymiseen ja myönteisten vuorovaikutustaitojen harjoitteluun. Lisäksi painotetaan viihtyvyyttä ja turvallisuutta lisääviä toimintatapoja.

Kouluvuoden alussa keskustellaan koulun järjestyssäännöistä, laaditaan luokan omat järjestyssäännöt sekä laaditaan luokittain oma hyvinvointisuunnitelma. Keskusteluun käytetään aikaa niin, että eri ikäiset oppilaat ymmärtävät säännöt ja niiden tarkoituksen.

Välituntivalvontaan osallistuvat opettajat ja koulunkäyntiohjaajat. Valvojat käyttävät huomioliiviä, mikä helpottaa välituntivalvojen tunnistamista. On erittäin tärkeää, että oppilaat uskaltavat tulla rohkeasti kertomaan välituntivalvojille mahdollisesta kiusaamisesta.

Oppilaiden välisiä ristiriitoja sovitellaan Versossa eli oppilaiden välisessä vertaissovittelussa sekä Restossa, jossa sovittelijoina ovat aikuiset. Jokaisesta sovittelusta tehdään kirjallinen sopimus, johon palataan seurantapalaverissa. Jos tehty sopimus ei ole toteutunut, edetään Toimintamalli kiusaamistapauksessa -kaavion mukaan.

Kiusaamisilmiöltä ei kuitenkaan voi täysin välttyä. Kiusaaminen on tärkeää erottaa kiusoittelusta. Kiusaamisessa on kysymys yksittäiseen henkilöön kohdistuvasta toistuvasta yhden tai useamman henkilön toimesta tapahtuvasta fyysisestä tai psyykkisestä väkivallasta. Tällaisissa tapauksissa toimintavaiheet ovat seuraavan kaavion mukaiset:

LIITTEET Toimintamalli kiusaamistapauksessa, Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Täsmällistä tietoa kiusaamisen tunnusmerkeistä ja konkreettisia alkuvaiheen toimintatapoja on kirjattu myös Gesterbyn koulun kriisisuunnitelmaan.

Syrjäytymisen ehkäisemisen toimintamalli

Syrjäytymistä ehkäistään tehokkaimmin ennalta ehkäisevin toimin. Luokanopettajan oppilaantuntemus sekä herkkyys huomata syrjäytymisvaarassa olevat oppilaat ovat avainasemassa. Syrjäytymisen ehkäisyssä korostuu myös oppilashuollon henkilöstön moniammatillinen yhteistyö.

Syrjäytymisen riskitekijöitä ovat alisuoriutuminen, oppimisvaikeudet, harrastusten puuttuminen, luvattomat poissaolot, sosiaalinen sopeutumattomuus, hankalat kotiolot, koulukiusaamisen kohteeksi joutuminen, syrjään vetäytyneisyys ja ilkivalta.

Jokaisen opettajan toimenkuvaan kuuluu mahdollisen syrjäytymisuhan havaitseminen ja toiminta syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Mikäli syrjäytyminen on jo käynnistynyt, koulun työntekijät toimivat kukin osaltaan niin, että syrjäytymisen kierre saataisiin katkaistua. Oppilaan huomaaminen koulun arjen tilanteissa, kannustavien oppimiskokemusten järjestäminen voivat olla toimivia auttamistapoja varhaisessa vaiheessa havaitussa syrjäytymisessä. Oppilashuollon asiantuntemus ja tuki ovat tärkeitä, jotta oppilaan tukemisen jatkuvuus voidaan varmistaa hänen siirtyessään eri luokalle/kouluun. Luokanopettajan, muiden opettajien ja oppilashuoltohenkilöstön vastuualueet ja tehtävät syrjäytymisen ehkäisemisessä ovat seuraavassa taulukossa.

VASTUUALUEET JATEHTÄVÄT SYRJÄYTYMISEN EHKÄISEMISEKSI

Työntekijä	Vastuualue	Tehtävät
Luokanopettaja	Oppilaan opetus ja kasvatus	<ul style="list-style-type: none"> - Oppilaan huomaaminen - Varhainen puuttuminen - Yhteydenotto vanhempiin - Tukiopetus - Erityisopettajan tuen piiriin ohjaaminen - Tiedottaminen oppilaasta uuteen kouluun siirtymisen yhteydessä
Muut opettajat	Oppilaan opetus ja kasvatus	<ul style="list-style-type: none"> - Keskustelu luokanopettajan kanssa - Havainnot ja seuranta
Oppilashuoltohenkilöstö	Oppilaan opetukseen ja kasvattamiseen liittyvät erityisjärjestelyt	<ul style="list-style-type: none"> - Tukitoimien riittävyyden arviointi/seuranta - Oppilaan sosiaalisen kasvun tukeminen - Oppilaan terveydentilan seuraaminen - Erityiset opetusjärjestelyt - Opettajan tukeminen - Tieto seuraavaan kouluun niveltämisvaiheessa

Seksuaalinen häirintä ja siihen puuttuminen

Seksuaalinen häirintä käsitteenä

- Seksuaalisessa häirinnässä on kysymys lapsen tai nuoren altistamisesta ikään kuulumattomalle seksuaalisuudelle, joka loukkaa hänen psyykkistä tai fyysistä koskemattomuuttaan.
- Sillä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä.
- Vakavimmillaan se voi muuttua seksuaaliseksi väkivallaksi ja rikolliseksi teoksi.
- Häirinnälle on tyypillistä sen toistuvuus (voi olla myös yksittäinen teko).

Seksuaalinen häirintä voi ilmetä seuraavin tavoin:

- seksuaalisesti vihjailevat eleet tai ilmeet
- epäasialliset seksuaaliset puheet, kaksimielisit vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset
- epäasialliset seksuaaliset sisällöt eri sosiaalisen median kanavissa, WhatsApp-, Snapchat-yms. viestit, tekstiviestit, sähköpostit, puhelinsoitot
- fyysinen koskettelu ja lähentely
- sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset
- seksuaalirikos kuten raiskaus, sen yritys tai seksuaalinen ahdistelu

Jos opettajalle herää huoli yksittäisestä oppilaasta, hän konsultoi koulukuraattoria tai terveydenhoitajaa. Tarpeen vaatiessa asia viedään oppilashuoltotyöryhmään, jossa sovitaan vastuuhenkilö viemään asiaa eteenpäin. Jos on pelättävissä, että lapsen terve kasvu tai kehitys on vaarantunut, kouluterveydenhuolto on kytkettävä mukaan. Jos herää epäily lastensuojelun tarpeesta, tehdään lastensuojeluilmoitus. Jos herää epäily rikoksesta, pitää tehdä rikosilmoitus. Rikosepäilyt kuuluvat poliisin tutkittavaksi.

(Seksuaalinen kaltoinkohtelu - miten ehkäistä, miten puuttua? Kirkkonummen kunnan ennaltaehkäisy- ja toimintastrategia koulu- ja opiskelijaikäisten parissa työskenteleville ammattilaisille)